

แนวทางการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า จังหวัดตาก

Design guideline for identity of 6 clan hill tribe in Tak province

จิราพร รอดคุ้ม*

ภาควิชาออกแบบ คณะวิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่า ในจังหวัดตาก ได้แก่ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าอาข่า ชนเผ่าลาหู่ ชนเผ่าเย้า ชนเผ่ากะเหรี่ยง และชนเผ่าลีซอ เพื่อเป็นแนวทางนำไปใช้ในการออกแบบที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มชาวเขาแต่ละเผ่า โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขาทั้ง 6 เผ่า และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาและประเมินหาเอกลักษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบเก็บข้อมูล และแบบประเมิน ในรวบรวมข้อมูล ผลจากการศึกษาข้อมูลพบว่า ความเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดของชาวเขาอยู่ที่การแต่งกาย โดยสามารถแยกความแตกต่างของแต่ละชนเผ่าได้จากการแต่งกาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ เสื้อผ้า ซึ่งรูปแบบของเสื้อผ้า มีความแตกต่างชัดเจนที่สีและลวดลายของแต่ละชนเผ่า ประเภทที่สอง คือ เครื่องประดับที่ทำจากโลหะเงิน จะมีรูปทรงแตกต่างกัน โดยการนำเอาโลหะเงินมาประดับตกแต่งร่างกายมาจากความเชื่อที่ว่า เงินเป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคงในชีวิต ส่วนลวดลายนั้นมีความคล้ายคลึงกัน เกิดจากการนำเอาลวดลายของธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เช่น ใบไม้ ดอกไม้ ก้นหอย รวมถึงลวดลายเรขาคณิต นำมาตัดทอนให้มีความเรียบง่ายแล้วนำมาสลักบนเครื่องประดับ

คำสำคัญ : เอกลักษณ์ชาวเขา, เครื่องประดับ

Abstract

Investigation of design guideline for the identity of 6 clan hill tribe in Tak province as Hmong, Akha, Lahu, Yao, Karen and Lisu can be showed about identical of each clan. Information was collected by interview from hill tribe people and professional for evaluation. Instrument was consisted of interviews, questionnaires, evaluation, and collection. The result of the study was revealed the most obvious identity of the hill tribe people is costume which can distinguish in 2 categories. First is clothing, there is a clear distinction between the color and patterns of each tribe. Second is silver jewelry that different in pattern. From the belief of ancient, the silver will make stability of life. The pattern is similar and derived from the natural patterns such as leave, flower and geometric to simplify and engraved on ornaments.

Keywords : Identity of clan hill tribe, jewelry

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน littlemonkey_99@hotmail.com โทร. 0891156362

1. บทนำ

เนื่องด้วยความนิยมของแฟชั่นในช่วงที่ผ่านมา หัตถกรรมชาวเขาถูกปรุงแต่งเข้ารวมกับกระแสแฟชั่น โดยได้ผสมผสาน ความเก่า และงานฝีมืออันงดงาม จึงเป็นเสน่ห์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า ซึ่งปัจจุบันตลาดไม่ได้มีเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่กลายเป็นสินค้าที่เป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ (เศรษฐกิจประเทศลุ่มน้ำโขง.สำนักข่าวเนชั่น.2556) จังหวัดตากถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือที่มีประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในด้านการเมืองและสังคมที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตากนั้น มีทั้งสิ้น 6 ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง เย้า อาข่า มูเซอ และลีซอ

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเอกลักษณ์ของชาวเขา 6 เผ่าในจังหวัดตากเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่า ในจังหวัดตาก และทางเอกลักษณ์ที่แสดงตัวตนของกลุ่มชาวไทยภูเขาแต่ละเผ่า เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่าในจังหวัดตาก
2. เพื่อประเมินหาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษากลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่าในจังหวัดตาก ประเมินหาเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาวไทยภูเขาแต่ละเผ่า เพื่อใช้เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการออกแบบต่อไป โดยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่าในจังหวัดตาก

แหล่งข้อมูล คือ กลุ่มชาวเขาเผ่าม้งบ้านป่าคาใหม่ อำเภอพบพระ กลุ่มชาวเขาเผ่ามูเซอและลีซอบ้านดอยมูเซอ อำเภอแม่สอด กลุ่มชาวเขาเผ่าเข้าบ้านคลองเตย กลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด และกลุ่มชาวเขาเผ่าอาข่าบ้าน 48 อำเภอพบพระ จังหวัดตาก และผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา 3 ท่าน

2. เพื่อประเมินหาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

แหล่งข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา

กลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา จำนวน 3 ท่าน

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่อง แนวทางในการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ชาวไทยภูเขา 6 เผ่าในจังหวัดตาก ได้แก่ ข้อมูลด้านความเป็นมาตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขาทั้ง 6 เผ่า ได้แก่ เผ่าม้ง เผ่าเข้า เผ่าอาข่า เผ่า ลีซอ เผ่ามูเซอ และเผ่ากะเหรี่ยง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมในครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูล

2. เพื่อประเมินหาเอกลักษณ์ชาวไทยภูเขา 6 เผ่า ตามกรอบแนวคิดของ (สุมิตรา ศรีวิบูลย์ 2547 : 14-15) ในการประเมินหาเอกลักษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา

ภาพที่ 1 ขั้นตอนแสดงการศึกษาและหาเอกลักษณ์ชาวเขา 6 เผ่า

ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลในการทำวิจัย ได้ทำการลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลทั้ง 6 เผ่า โดยการสัมภาษณ์ ชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษาในแต่ละด้านมาวิเคราะห์ สรุปผล เพื่อประเมินหาเอกลักษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาแนวทางการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ เพื่อวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่าในจังหวัดตาก

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่ หมู่บ้านป่าคาใหม่ อำเภอพบพระ หมู่บ้านตอยมูเซอ อำเภอแม่สอด หมู่บ้านคลองเตย หมู่บ้านแม่ต๋น อำเภอแม่ระมาด และหมู่บ้าน 48 อำเภอพบพระ จังหวัดตาก โดยวิธีสัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขาด้วยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้ผลจากการศึกษาโดยแบ่งข้อมูลได้ดังนี้

1.1 ด้านที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 2 แสดงที่พักอาศัยของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์ที่พักอาศัยของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

องค์ประกอบที่อยู่อาศัย	เผ่าม้ง	เผ่าเย้า	เผ่ากะเหรี่ยง	เผ่ามูเซอ	เผ่าลีซอ	เผ่าอาข่า
หลังคา	✓	✓	✓	✓	✓	✓
หน้าจั่ว	✓	-	-	✓	✓	✓
ประตู	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ไม่มีหน้าต่าง	✓	-	-	✓	✓	✓
ผนังบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
พื้นบ้านติดดิน	✓	✓	-	-	✓	-
มีศาลบรรพบุรุษ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีเตาไฟภายในบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีครกตำข้าวภายในบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ผลการวิเคราะห์ พบว่ารูปแบบที่อยู่อาศัยของชาวเขาไม่แตกต่างกันมาก การสร้างบ้านใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในป่า ตัวบ้านสร้างจากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือใบตองตึง บางเผ่าเช่นเผ่าเย้าจะมุงหลังคาด้วยแผ่นไม้ การสร้างบ้านของชาวเขาจะแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ สร้างแบบยกพื้นสูง เช่น บ้านของเผ่ากะเหรี่ยง มูเซอ อาข่า และบ้านที่สร้างแบบติดพื้นดิน ภายในบ้านของชาวเขาแต่ละเผ่าจะมีการจัดวางรายละเอียดแผนผังแตกต่างกัน แต่มีศาลบรรพบุรุษอยู่ภายในบ้านเหมือนกัน

1.2 ด้านประเพณีและความเชื่อ

ภาพที่ 3 ศาลบรรพบุรุษและโบสถ์ในหมู่บ้าน

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์ประเพณีและความเชื่อของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

ประเพณีและความเชื่อ	เผ่าม้ง	เผ่าฮา	เผ่ากะเหรี่ยง	เผ่ามูเซอ	เผ่าลีซอ	เผ่าอาข่า
วันขึ้นปีใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ประเพณีกินข้าวใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ประเพณีการแต่งงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การบูชาบรรพบุรุษ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ความเชื่อเรื่องผี	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ความเชื่อเรื่องขวัญ	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความเชื่อและประเพณีของแต่ละชนเผ่ามีความคล้ายกัน คือ ในวันขึ้นปีใหม่จะมีพิธีการกินข้าวใหม่ งานรื่นเริง และการละเล่นที่สนุกสนานเหมือนกัน แต่พิธีการจัดงานจะแตกต่างกันเช่น ประเพณีการแต่งงานของเผ่า กะเหรี่ยง มูเซอ และอาข่า จะเหมือนกันคือไม่มีค่าสินสอด แตกต่างกันตรงเผ่ากะเหรี่ยงฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายจัดงานทั้งหมด ส่วนเผ่ามูเซอและอาข่าฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายจัดงาน ส่วนในเรื่องของความเชื่อทุกชนเผ่ามีความเชื่อเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตั้งแต่เกิด จนตายเหมือนกัน มีความเชื่อนับถือผี บูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติเหมือนกัน แต่รายละเอียดของพิธีกรรมแต่ละเผ่าจะมีความแตกต่างกันออกไป

1.3 ด้านเครื่องใช้และเครื่องดนตรี

ภาพที่ 3 เครื่องใช้และเครื่องดนตรีของชาวเขา 6 เผ่า

ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์เครื่องใช้และเครื่องดนตรีของชาวเขา 6 เผ่า

เครื่องใช้และเครื่องดนตรี	เผ่าม้ง	เผ่าเย้า	เผ่ากะเหรี่ยง	เผ่ามูเซอ	เผ่าลีซอ	เผ่าอาข่า
เครื่องมือทำการเกษตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓
อุปกรณ์จับสัตว์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
อุปกรณ์ทำอาหาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เครื่องจักสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
อาวุธ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เครื่องดนตรี (เป่า)	✓	-	✓	✓	✓	✓
เครื่องดนตรี (ดีด)	-	✓	✓	✓	✓	-

ผลการวิเคราะห์ พบว่าจากการศึกษารูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวเขาทั้ง 6 เผ่า เครื่องมือทำการเกษตร อุปกรณ์ทำอาหาร จะมีลักษณะเรียบง่าย ทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีรูปแบบที่คล้ายกัน เพียงแต่มีชื่อเรียกเท่านั้นที่แตกต่างกันไป

1.4 ด้านอาชีพ

ภาพที่ 4 ลักษณะอาชีพของชาวเขา

ตารางที่ 4 ตารางวิเคราะห์อาชีพของชาวเขา 6 เผ่า

อาชีพ	เผ่าม้ง	เผ่าเย้า	เผ่ากะเหรี่ยง	เผ่ามูเซอ	เผ่าลีซอ	เผ่าอาข่า
ปลูกข้าว	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ทำไร่ข้าวโพด	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ปลูกผักและผลไม้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ค้าขาย	✓	✓	-	✓	-	-
ทำเครื่องประดับเงิน	✓	✓	-	-	-	-

ทอผ้าและปักผ้า	✓	✓	-	-	-	✓
รับจ้างทอไป	✓	✓	-	✓	✓	✓

ผลการวิเคราะห์ จากการศึกษาลักษณะอาชีพของชาวเขาแต่ละเผ่าจะพบว่า เผ่าเข้ามีการประกอบอาชีพเหมือนกับเผ่ามีมากที่สุด คือ การทำการเกษตร ค้าขาย ทำเครื่องประดับ และรับจ้างทอไป เผ่ามูเซอมีการทำการเกษตร รับจ้างทอไป ไม่มีการทำเครื่องประดับและทอผ้าปักผ้า เผ่าอาข่าและลีซอ มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ค้าขายเป็นบางส่วน โดยสรุปชาวเขาทุกชนเผ่ามีลักษณะอาชีพที่มีความคล้ายกัน คือการทำการเกษตรเป็นหลักและมีความแตกต่างกันในบางเผ่าที่ทำการค้าขาย ทำเครื่องเงิน ทอผ้าและปักผ้า เป็นรายได้หลังจากการทำการเกษตร

1.5 ด้านการแต่งกาย

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์เสื้อผ้าของชาวเขา 6 เผ่า

องค์ประกอบเสื้อผ้า	เผ่าม้ง	เผ่าเข้า	เผ่ากะเหรี่ยง	เผ่ามูเซอ	เผ่าลีซอ	เผ่าอาข่า
ผ้าโพกศีรษะ (ผู้หญิง)	-	-	-	-	-	-
เสื่อ (ผู้หญิง)	-	-	-	-	-	-
กระโปรง	-	-	-	-	-	-
ผ้ามัดเอว (ผ้ากันเปื้อน)	-	-	-	-	-	-
หมวก (ผู้ชาย)	-	-	-	-	-	-
เสื่อ (ผู้ชาย)	-	-	-	-	-	-
กางเกง	-	-	-	-	-	-
ผ้ามัดเอว (ผู้ชาย)	-	-	-	-	-	-

ผลการวิเคราะห์จากการศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายของแต่ละเผ่าพบว่า เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของชาวเขาแต่ละชนเผ่ามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เราสามารถแยกความแตกต่างได้จากเสื้อผ้าที่สวมใส่ ซึ่งรูปแบบผ้า ลวดลาย และการตัดเย็บจะแตกต่างกันไปตามแต่ละชนเผ่า

ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์เครื่องประดับของชาวเขา 6 เผ่า

องค์ประกอบเครื่องประดับ	เผ่าม้ง	เผ่าเย้า	เผ่ากะเหรี่ยง	เผ่ามูเซอ	เผ่าลีซอ	เผ่าอาข่า
กำไลคอ	✓	✓	-	✓	✓	✓
แผงกำไลคอ	✓	✓	-	-	-	-
สร้อยระย้า	✓	✓	✓	-	✓	✓
จี้สลักประแจ	✓	-	-	-	-	-
แหวน	✓	✓	-	✓	✓	✓
ต่างหู	✓	✓	✓	✓	✓	✓
กำไล	✓	✓	-	✓	✓	✓
ปิ่นปักผม	✓	✓	-	-	-	-
เชิงมวยผม	✓	-	-	-	-	-

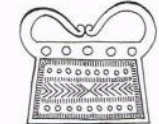

ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาเครื่องประดับของชาวเขาแต่ละเผ่าพบว่า เครื่องประดับเงินเป็นศิลปะในการแต่งกายและเป็นวัฒนธรรมที่เด่นชัด นิยมสวมใส่เพราะมีความเชื่อว่า โลหะเงินเป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคงในชีวิต สำหรับรูปแบบของเครื่องเงินชาวเขาแบ่งได้ตามเผ่า คือ เผ่ากะเหรี่ยงจะไม่นิยมสวมใส่เครื่องประดับชิ้นใหญ่เหมือนเผ่าอื่นๆแต่จะสวมใส่สร้อยลูกปัดจากลูกประคำเงินเส้นเล็กหลายเส้น ผู้หญิงสูงอายุจะใส่ต่างหู ส่วนเครื่องประดับประเภทอื่นไม่มี เผ่าเย้าลักษณะของเครื่องประดับจะคล้ายกับเผ่าม้งคือ สวมต่างหูมีแหวนเงินแบบต่างๆ สวมกำไลข้อมือและกำไลคอ ผู้หญิงเผ่าอาข่าเครื่องประดับส่วนมากอยู่ที่หมวกซึ่งมีแผ่นเงินรูปสี่เหลี่ยมคางหมูอยู่ส่วนหลังและด้านหน้าจะตกแต่งด้วยลูกปัดสลับกับกระดุมเงินและลูกบอลเงิน ส่วนผู้หญิงเผ่าลีซอเครื่องประดับจะตกแต่งด้วยเม็ดกระดุมเงินที่อยู่บนเสื้อผ้าทั้งด้านหน้าและด้านหลัง นอกจากนี้ยังสวมใส่ต่างหูที่มีสายโยงผ่านใต้คาง สวมกำไลคอและกำไลข้อมือแบบกว้างอีกด้วย ในส่วนของลวดลายเครื่องประดับเงินแต่ละเผ่าจะมีความคล้ายกันคือเป็นลวดลายธรรมชาติที่เกิดจากการสังเกตสิ่งแวดลอมรอบตัวนำมาตัดทอนให้มีความเรียบง่ายแล้วนำมาสลักลงบนเครื่องประดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 5 ด้านที่ได้จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ความเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดของชาวเขาแต่ละชนเผ่าอยู่ที่การแต่งกาย ซึ่งสีและลวดลายบนเสื้อผ้า ตลอดจนเครื่องประดับมีความแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุปเอกลักษณ์ของชาวเขาทั้ง 6 เผ่า จากการแต่งกาย โดยในการหาเอกลักษณ์ ตามกรอบแนวคิดของ (สมิตรา ศรีวิบูลย์ 2547 : 14-15) และประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา

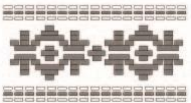

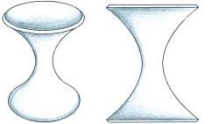
ตารางที่ 7 ตารางสรุปเอกลักษณ์ชาวเขา เผ่าเย้า

เผ่าเย้า			
สี	1.	2.	3.
ลวดลาย	1.	2.	3.
รูปร่าง - รูปทรง	1.	2.	3.

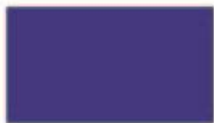

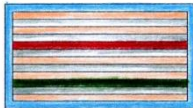

ตารางที่ 8 ตารางสรุปเอกลักษณ์ชาวเขา เผ่าม้ง

เผ่าม้ง			
สี	1.	2.	3.
ลวดลาย	1.	2.	3.
รูปร่าง - รูปทรง	1.	2.	3.

ตารางที่ 9 ตารางสรุปเอกลักษณ์ชาวเขา เผ่ากะเหรี่ยง

เผ่ากะเหรี่ยง			
สี	1.	2.	3.
ลวดลาย	1.	2.	3.
รูปร่าง - รูปทรง	1.	2.	3.

ตารางที่ 10 ตารางสรุปเอกลักษณ์ชาวเขา เผ่ามูเซอ

เผ่ามูเซอ			
สี	1.	2.	3.
ลวดลาย	1.	2.	3.
รูปร่าง - รูปทรง	1.	2.	3.

ตารางที่ 11 ตารางสรุปเอกลักษณ์ชาวเขา เผ่าลีซอ

เผ่าลีซอ			
สี	1.	2.	3.
ลวดลาย	1.	2.	3.
รูปร่าง - รูปทรง	1.	2.	3.

ตารางที่ 12 ตารางสรุปเอกลักษณ์ชาวเขา เผ่าอาข่า

เผ่าอาข่า			
สี	1.	2.	3.
ลวดลาย	1.	2.	3.
รูปร่าง – รูปทรง	1.	2.	3.

2. ผลการประเมินหาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

ผลการประเมินเอกลักษณ์ของชาวเขาทั้ง 6 เผ่า จากองค์ประกอบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ 3 ประเด็น คือ รูปร่างรูปทรง สี และลวดลาย โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินหาเอกลักษณ์ ดังนี้ 1.สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ 2.ความสวยงาม และ 3. ความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ พบว่า

1. เผ่าม้ง รูปร่างรูปทรง รูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56 ในด้านเอกลักษณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ สีที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ สีที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.22 มีความเหมาะสมในด้านเอกลักษณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบมากที่สุด ลวดลายของ เผ่าม้งจากการประเมินพบว่ารูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 ในด้านเอกลักษณ์ สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าม้ง พบว่า รูปร่างรูปทรงมีความเหมาะสมที่สุดในด้านเอกลักษณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ รองลงมาคือลวดลายและสี

2. เผ่าเย้า จากการประเมินพบว่า รูปร่างรูปทรงรูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33ในด้านนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ รองลงมาคือรูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 3.89 สีที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ สีที่ 1 สีแดง มีค่าเฉลี่ย 4.22 ในส่วนของลวดลาย รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 4.11 มีความเหมาะสมที่สุดในด้านเอกลักษณ์และความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าเย้า พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ สีและลวดลายในด้านเอกลักษณ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

3.เผ่ากะเหรี่ยง พบว่าด้านรูปร่างรูปทรง รูปแบบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.22 สื่อถึงความ เป็นเอกลักษณ์และสวยงาม สีที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ สีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.56 ในส่วนลวดลายของเผ่ากะเหรี่ยงจากการ ประเมินพบว่ารูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.00 สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ สี รองลงมา คือด้านรูปร่างรูปทรง

4.เผ่ามูเซอ รูปร่างรูปทรง รูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมในด้านความสวยงามมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 สีที่มีความเหมาะสม มากที่สุด คือ สีที่ 1 น้ำเงิน มีค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาคือ สีดำ มีค่าเฉลี่ย 4.11 ชาวเขาเผ่ามูเซอมีลวดลายที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

คือรูปแบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.44 รองลงมาคือรูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.11 สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่ามูเซอ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด คือลวดลายและสี เหมาะสมที่สุดในด้านสื่อถึงเอกลักษณ์

5. ผ้าลือซอ ในด้านรูปร่างรูปทรงรูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 สีที่มีความเหมาะสมที่สุดในด้านการสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ คือสีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.11 และลวดลายที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือลวดลายที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.33 สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าลือซอ พบว่า สื่อถึงเอกลักษณ์มากที่สุด คือ ด้านรูปร่างรูปทรง รองลงมาคือลวดลาย

6. ผ้าอาฮา ด้านรูปร่างรูปทรงรูปแบบที่ 5 มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56 ในด้านความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ สีที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ สีที่ 1 สีกรมเข้ม มีความเหมาะสมมากในด้านสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ รองลงมาคือการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ ในส่วนของ มีค่าเฉลี่ย 4.11 ในส่วนของลวดลาย รูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมที่สุดในความเหมาะสมในด้านสื่อถึงเอกลักษณ์และการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ มีค่าเฉลี่ย 4.44 สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าฮา พบว่า รูปร่างรูปทรงมีความเหมาะสมที่สุดในด้านในด้านความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ รองลงมาคือลวดลาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของตลอดจนการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มชาวเขา 6 เผ่าในจังหวัดตากทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านประเพณีความเชื่อ ด้านเครื่องใช้เครื่องดนตรี และด้านการแต่งกาย พบว่า ความเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดและสามารถแยกความแตกต่างของชนเผ่าทั้ง 6 เผ่าได้จากการแต่งกาย ซึ่งรูปแบบเสื้อผ้า ลวดลาย สี รวมไปถึงเครื่องประดับจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละชนเผ่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนาภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง

จากการประเมินหาเอกลักษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเอกลักษณ์ชาวเขา ทั้งนี้ผลการประเมินหาเอกลักษณ์ตามวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินหาเอกลักษณ์กลุ่มชาวไทยภูเขา 6 เผ่า เมื่อพิจารณาสรุปผลรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความสวยงาม และเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ พบว่า สรุปผลประเมินเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าม้ง มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.10 เผ่าฮา มีความเหมาะสมปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.99 เผ่ากะเหรี่ยง มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 เผ่ามูเซอ มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 เผ่าลือซอ มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 และเผ่าอาฮา มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ สุมิตรา ศรีวิบูลย์ 2547 : 14-15

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกลักษณ์ชาวเขาในพื้นที่จังหวัดตากเพียงจังหวัดเดียว ควรศึกษาเอกลักษณ์ชาวเขาในจังหวัดอื่นด้วย เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันไปตามบริบทสังคมและสภาพแวดล้อม
2. นอกจากการศึกษารูปร่างรูปทรง สี และลวดลายแล้ว ควรมีการศึกษาวัสดุ ที่นำมาใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ เสื้อผ้า และเครื่องประดับ เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์อื่นๆ
3. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเพียงแต่เอกลักษณ์ของชาวเขาทั้ง 6 เผ่าเท่านั้นยังขาดกระบวนการสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

เอกสารอ้างอิง

- [1] กาญจนาภิเษกวิทยาลัย ช่างทองหลวง. (2548). การศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาช่างเครื่องเงินชาวเขา เพื่อการอนุรักษ์ต่อยอด และพัฒนาให้เป็นระบบสู่สากล.งานวิจัย กาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวง.
- [2] โครงการพิพิธภัณฑ์ชนเผ่ามูเซอ นิธิกระจกเงา. ประวัติและความเป็นมา ม้ง.

[Online]. Available: <http://hmong.hilltribe.org/thai/http://www.tak.go.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล : 22 พฤษภาคม 2556)

- [3] พิพิธภัณฑ์ชาวเขาออนไลน์.ชนเผ่าต่างๆ.[Online].Available: <http://www.hilltribe.org/thai/museum/>(วันที่สืบค้นข้อมูล : 22 พฤษภาคม 2556)
- [4] พอลและอีเลน แบลโดย ศิริวรรณ สุขพานิช. (2528). หกเผ่าชาวดอย.เชียงใหม่:หัตถกรรมชาวเขา. ยัง มีอดแต่ง. (2520) . ประวัติของชาวม้ง(แม่ว).กรุงเทพฯ:โอเดียนสโตร์